

Balla István
 KFE Nyitra, KETK, Pedagógusképző
 Intézet, intézetvezető,
 biológiatanár; e-mail: sballa@ukf.sk

Az Állami művelődési program biológia tantervének bemutatása

Az ISCED 3 állami kerettanterv a középiskolák számára biológiából is előírja a tananyagot bizonyos mozgásteret hagyva a tanárnak és az oktatási intézménynek. A programot igyekeztek úgy összeállítani, hogy a modern, korsajátos oktatási formák, amelyek az egyén kreativitását és önállóságát is fejlesztik, túlsúlyba kerüljenek. A három évfolyamra kiterjedő program összesen 198 kontakt órával számol, melyből 66 az első évfolyamba, 99 a második évfolyamba, 33 pedig a harmadik évfolyamba lett elhelyezve.

A középiskolák első évfolyamában az élő szervezetek világába kapnak betekintést a tanulók az élőhely és környezetük, az élet és a víz, az állatok és a növények specializációja, a mikrovilág, az élet az emberi környezetben, valamint az élővilág rendszerének áttekintése fő fejezetekkel. A súlypont a vízi életkörnyezetre került, ami bizonyos fokig érthető, bár a tengeri ökoszisztémák megkérdőjelezhetők, nem a fontosságuk miatt, hanem azért, mivel nincs tengerünk – és ideje lenne végre már azt megismertetni a tanulókkal, ami viszont van. Érdekesnek tartom az *Élet az ember környezetében* című főbb fejezetet, mivel valóban fontos hatásról van szó az élőhely kialakítására, az egyes társulások életére és fejlődésére. Manapság a környezettudatos életmód egyre fontosabb szerepet tölt be a mindennapjainkban,

és úgy gondolom, igyekezni kell minél több információt, tudást gyűjteni ezzel a témával kapcsolatban.

A második évfolyamba került a legnagyobb mennyiségű tananyag és a legtöbb gyakorlati óra is. Az élő szervezetek testének felépítése (beleértve a növényi és állati szervezetet is) tizenöt órás kerettel biztosított. Huszonnégy tanóra jut az élettan el-sajátítására, amely kiterjed az egyes szervrendszerek anatómiai felépítésére is. Az élő szervezetek változatos szaporodási módjainak megismertetésére külön órakeret biztosított. Ide sokszor nehezebben érthető dolgok is tartoznak (mitózis, meiózis, nemzedékváltások stb.). A legmagasabb óraszám a modern biológiának, ezen belül a genetikának van szentelve. Bár az anyag itt rendkívül érdekes és a fiatal korosztály számára is vonzó, sajnos a pedagógusok körében nem örvend nagy népszerűségnek. Ami a magyar nyelvű biológiatanár-képzést illeti, sajnos Nyitrán nem sikerült eddig megoldanunk a genetika magyar nyelven történő oktatását, ily módon a hallgatóknak már az alapfogalmak sokszor kevésbé érthetőek. Természetesen ehhez a fejezethez szükségesek a molekuláris biológia ismeretei is, valamint nem árt, ha a biokémia területén is otthon van a pedagógus. Fontosnak tartom, hogy ez a tudományterület is megerősítést

nyerjen a középiskoláinkban, hiszen az itt szerzett tudás kulcsfontosságú lehet pl. az orvosi egyetemekre való bejutásnál. Amennyiben magyar orvosokat is szeretnénk nevelni, fontos, hogy a genetika oktatása kiemelkedő színvonalú legyen a középiskoláinkban.

Ebben az évfolyamban nagy súlyt fektettek a tanterv összeállítói a gyakorlati képzés megerősítésére, a laboratóriumi gyakorlatok fontosságának hangsúlyozására. Már Comenius óta ismert, hogy a diákoknak látniuk is kell, meg kell ismerniük és bele kell kapcsolódniuk a gyakorlati munkába, hogy jártasságokat szerezzenek és készségeket alakítsanak ki. Fontos tehát, hogy ha csak egyszerű gyakorlati feladatokat is adunk nekik, de megtapasztalják a saját munkájuk sikerét. Erre szolgálnak a laboratóriumi gyakorlatok. Az ISCED 3 változatos gyakorlatitípusokat javasol, melyhez azonban jó felszerelésű laboratóriumokra van szükség – és persze jól felkészült pedagógusokra is.

A harmadik évfolyam tananyaga az ember biológiáját dolgozza fel. Itt az órakeret már nagyon alacsony, mindössze 33 óra jut az egész tanévre. Gyakorló pedagógusként állítom, hogy ez nagyon kevés, és lehetetlen olyan figyelemfelkeltést létre hozni, ami a heti egy találkozásig kitart a diákok részéről. Az egyes szervrendszerek tárgyalása után sor kerül a civilizációs betegségek tárgyalására is, ami nagyon fontos téma, sőt, érdemes volna nagyobb teret is szánni erre a témakörre, mivel korunk egyik legfontosabb feladata éppen a megelőzés. Az utolsó órák az elsősegélynyújtásnak vannak szentelve, ami szintén fontos téma, és ebben az esetben – jó időbeosztással élve – az öt órás időkeret bőségesen elegendő.

Az ISCED 3 tehát fontos útmutató, de egyben lehetőség is arra, hogyan lehet ötvözni a tanár kreativitását az előírt tananyaggal.